

ŽÍT TAK ABY SE NA TO DALO DÍVAT

Kázání ze soboty 13.4.2019 – br. Josef Dvořák

Sestry a bratři, studenti

První tři verše knihy Kazatel přetlumočil Viktor Fischl takto:

To jsou slova kazatele zvaného Kohelet, Syna Davida, krále Jeruzaléma. Nic a zase nic, řekl kazatel Kohelet. Nic a zase nic a vše je k ničemu. Co má člověk ze vší lopoty, již pod sluncem se nalopoti?

Biblická otázka – **Co má člověk ze vší lopoty?** – pátrá po výnosech naší dřiny pod sluncem. **Starověká otázka zazněla do jiného „pracovního trhu“, než je ten náš.** Tehdy byl svět rozdělen na pány a otroky. Lidé opravdu **dřeli. Pracovali předně s hmotou, nebo s hlínou, nebo se zvířaty, dobývali prostor.** Tak jako ještě i naše prarodiče ba i rodiče. Dnešní mladí lidé, naše děti, zejména ve velkoměstech pracují s technologiemi, ve službách, žijí se obchodováním... **Téma námahy však přetrvává.** Biblická otázka je i dnes velmi aktuální, je naléhavá. **Doslovněji** bychom ji mohli přeložit takto:

„Jaký čistý zisk (jaká nadhodnota, hebr. jitrón) k člověku v celé dřině jeho, /z toho jak/ dře pod sluncem?“

A **odpověď** z kontextu je zřejmá: **žádný.** Hebrejský termín **jitrón** zde užitý vůbec poprvé v Bibli je dobře zapamatovatelný. Slůvko se skrývá ve jméně Mojžíšova tchána, jmenoval se **Jitro**. Česky bychom ho oslovovali: **„Jeho zbytek (nadbytek)“** (J. Heller) A s veškerým svým výskytem zůstává slovo **jitrón** (29 krát) uzavřeno právě jen v knize Kazatel. Z jakých důvodů?

Slovo **jitrón patří do ekonomického slovníku.** Znamená vlastně **čistý zisk** či **nadhodnota.** A zisk je jeden ze základních pojmů ekonomie. Co znamená čistý zisk? Označuje to, co zbývá po odečtení všech nákladů. Jakým čistým ziskem člověk disponuje? Kazatel coby ekonom života tvrdí: **čistý zisk není. Odečteme-li všechny životní náklady, jsme vždy v mínusu.** Úděl člověka je stejný jako úděl zvířat, jak jeden umře, tak umře i druhý. Všechno je prchavé jak pára nad hrncem. (Kaz 3,19) Ale kvůli tomu nemusím do kostela, to ví kde kdo, říkáte si. A také kde kdo u toho zůstává. Těm je pak smrt nejvyšší autoritou, pánem jejich životů.

I **rabíni si lámali hlavu** nad tím, co nám to Šalamoun zanechal za poetický odkaz. A v reakci na tuto otázku – **Jaký čistý zisk k člověku v celé dřině jeho?** – našla dvě světová náboženství, judaismus i křesťanství, společné slovo, sdílenou odpověď. **Rabíni učí, že čistý zisk není pod sluncem, čistý zisk existuje – ale nad sluncem.**¹ **Totéž tvrdí Ježíš** ve svém podobenství: **„Neukládejte si poklady (zásoby) na zemi, kde je ničí mol a rez a kde je zloději vykopávají a kradou. Ukládejte si poklady v nebi... tam /pak/ bude i tvé srdce.“** (Mt 6,19–21)

Odpovíme si ještě i na jinou otázku. **Z jaký důvodů tedy zůstává sousloví čistý zisk uzamčeno jen v biblické knize Kazatel?** Mudroslovná literatura Starého zákona (tak jako mudroslovná literatura starého Egypta i staré Mezopotámie) učí praktickému „umění dobře žít“. A v centru pozornosti biblického myšlení není vlastněn, nýbrž bytí. Starý zákon (biblická

¹ Rabi Huna a rabi Aha učí: „Člověk nemá nic ze své práce pod sluncem, ale jeho poklad a doména je nad sluncem.“ A rabi Judan: „Pod sluncem nemá žádný profit (jitrón), ale nad sluncem ano.“ NOVOTNÝ, Tomáš. Kohelet: výklad biblické knihy Kazatel s použitím midrašů a středověkých židovských komentářů. Praha: Oliva, 1998, s. 7.)

hebrejštiny) sloveso „mít“ vůbec **nezná**. Když chce vyjádřit, že Jákob měl dvanáct synů, řekne pomocí směrové předložky: „k Jákobovi dvanáct synů“. Děti k němu směřují, ony k němu patří, přináležejí, ale nepatří mu, on je nevlastní, v pravém smyslu patří Bohu.

A nyní učiníme **střih do Nového zákona**, a to do centra velikonočních událostí. Ocitáme se v jednom z nejhlubších příběhů o tom, **jak se „čistý zisk“ zvrhne v životní prohru, v holé zoufalství**. O tom, **jak „čistý zisk“ dostane člověka do mínusu všech mínusů, je příběh Jidášův**. Jeho ziskem byly krvavé peníze, psovská mzda, mzda „psa“ – mužského prostituta. (Dt 23, 18–19) Jeho „čistý zisk“ skončil na podlaze, na podlaze Chrámu. A on skončil... Jaká ironie! Také Chrám, chlouba výstavnosti, brzy vezme za své...

Jidáš přichází do Chrámu k veleknězi a starším. Vyznal jim svou vinu, když (doslovněji) řekl:

„Šlápnu jsem vedle, zradil (vy-dal, pro-dal) jsem krev nevinnou.“ (Mt 27, 4)

Velekněz i starší však hluboce selhali, jak je patrné z jejich reakce. Vždyť co jiného než náboženství, kdo jiný než kněz může člověku s vinou pomáhat? Vyslechněme si jejich ubohou odpověď:

Oni však řekli: „Co je nám po tom. Ty se na to budeš dívat!“²

Ale dívat se na to nedalo. Jidáš „... rozhodil ty peníze v chrámě. Utekl. Šel. Oběsil se.“

Lze Jidášovo rozhodnutí přijímat jako návodné? Zrada nevinné krve je či může být i naším příběhem. **Nevinnou krev lze zradit v rámci rodiny** či ve **firmě**, popřípadě ve **společenském životě**. Ohlas toho nalézáme hned několik veršů dál. Přitom jde o druhého svědka, který přitakává vyznání, že Ježíšova poprava je nevinnou krví (sanhedrin ji měl za provinilou). Tentokrát do úhlu naší (sebe)reflexe vstupuje představitel politické moci, totiž **Pilát Pontský**, a to ve chvíli, kdy si **k ukřižování** zfanatizovaný **dav vybral na místo vraha dobrého Člověka Ježíše**. Na davové – „Ukřižovat!“ – Pilát nakonec odpovídá gestem i slovy:

Viděl tedy Pilát, že nic neprospěje, ale větší řev by vznikl, vzal vodu, omyl si ruce před tím davem a řekl: „Nevinný jsem nad tou krví touto. Vy se na to budete dívat.“³

Nedá se na to dívat dodnes! Nedá!

Jednou se **Erich Fromm zeptal svého prastrýce, který měl malého Ericha rád: „Strýčku, co myslíš, že ze mě bude?“** Ten mu odpověděl: „**Starý Žid!**“⁴ Pokud se člověk dožije stáří, bude se muset dívat na to, co za sebou zanechá.

Právě tyto dvě věty velikonočního dějství a tyto dvě věty – Ty se na to budeš dívat. Vy se na to budete dívat. – mne vtahují do příběhu **s neodbytnou naléhavostí**. V mém životě jsou momenty, na které se nedá dívat. A kdo ví, co nás jako rodiny a společnosti víry čeká. A kdo ví, na co se z mého života budou muset dívat moji nejmilovanější – i děti.

A tu **jsme u klíčového poselství evangelia, křesťanských Velikonoc. Rozdíl mezi Jidášem a Petrem** je nepatrný a přitom nekonečný. Společně je jim téma zrady. **Jidáš Ježíše udal**. Udal, kde ho v noci najdou, aby ho mohli snadněji než ve dne zatknout. **Petr Ježíše**

² Mt 27, 4. Kraličtí překládají: ... „Co nám do toho? Ty viz.“ ČEP uvádí: ... „Co je nám po tom? To je tvoje věc.“ Žilkův překlad: ... „Co je nám do toho? Porad' si s tím sám.“ Jde o překlady řeckého textu, jenž uvádí „sy opsé“, tj. doslova též: „Ty uvidíš“.

³ Mt 27, 24. Kraličtí překládají: ... „Čist jsem od krve spravedlivého tohoto. Vy vizte.“ ČEP uvádí: ... „Já nejsem vinen krví tohoto člověka, je to vaše věc.“ Žilkův překlad: ... „Jsem nevinnou touto krví. Porad'te si s tím sami.“ Jde o překlady řeckého textu, jenž uvádí „hymeis opseste“, tj. doslova též: „Vy uvidíte.“

⁴ FUNK, R. *Erich Fromm*. Praha: NLN, 1994, s. 13.

zapřel. Ten zásadní rozdíl, tak ostrý jako je život proti smrti, spočívá v následujícím. **Petr** svou vinu tři dny (u)nesl a **dočkal se setkání se Vzkříšeným! Setkat se se Vzkříšeným**, o to tu běží – nikoli o naše dluhy, viny.

Co setkání se Vzkříšeným znamená? Proč je tak významné i žádoucí? Připomeňme si. Vždycky jsme v mínusu! Proto se modlíme: „*Otče náš... odpusť nám naše dluhy, jako i my jsme odpustili našim dlužníkům.*“ (Mt 6,12) Náš čistý zisk nám je darován odpouštěním v moci Oběti. **Na kříži a vzkříšením byl totiž srovnán ze světa tvůj dlužní úpis „psaný vlastní rukou“, „vlastním“ životem.** Pozoruhodně to vystihla epištola Koloským, když užíla: „*setřel /přibitím na kříž/ každý náš chejrografon*“ (Kol 2,14). Řecký termín „*cherografon*“ česky „psané rukou“ či „dlužní úpis“, což byla původně směnka. Ta bývala po splacení veřejně přeshkrtnuta či rozthána. Jinými slovy lze vyznávat, že vyrovnání u soudu Božího je hotová věc. Jenže je to věc též našeho rozhodnutí. Jidášovský konec, nebo Petrovo začátek. Viny, dluhy, nebo odpouštění. Naše šlápnutí vedle, nebo Kristus Pán v zástupnosti? Přitakej životu pod sluncem s výhledem na život nad sluncem. Vždyť Kristus Pán „*vyrazil dlužní úpis... a zcela jej zrušil tím, že jej přibil na kříž.*“ (Kol 2,14; ČEP) **Setkání se Vzkříšením je čistý zisk víry.**

Amen